

REVISTA ECONOMICĂ

ORGAN FINANCIAR-ECONOMIC

Proprietatea și organul oficial al Asoc. instit. financiare românești din Ardeal, Banat, Crișana și Maramurăș „SOLIDARITATEA” Sibiu

Inscris sub Nr. 22/1938 la Tribunalul Sibiu.

Apare odată pe săptămână.

Redacția și administrația: Sibiu, Strada Visarion Roman Nr. 1-3.

Abonamentul pe an: în țară: pentru autorități, bănci, cooperative și întreprinderi Lei 1000.—; pentru particulari Lei 500.—; pentru funcționarii publici și particulari Lei 400.—; Abonament de sprijin Lei 2000.—, în străinătate Lei 2000.—. Taxa pentru inserțiuni: de fiecare cm. Lei 10.—

Exemplarul 20.— Lei

Fondator: **Dr. CORNEL DIACONOVICH.**

Redactor responsabil: **Dr. Mihai Velicu**

SUMARUL: Revista Economică: † Dr. Ilie Beu. — I. L.: Un țaran „colectant” de acțiuni pentru Banca „Albina”. — Aldea Ovidiu Dumitru: Rentabilitatea în economia dirijată. — Dela „Solidaritatea”: Recalcularea conturilor. — Impozitul pe proprietățile clădite. — Comunicarea Consiliului Superior Bancar.

† Dr. Ilie Beu

Flacăra unei vieți de sobrietate și vânt și cel mai judicios. Om cu o conștiință nepregetată, s'a stins liniștită la stăruie fizică sănătoasă, foarte calm, cu frumoasa vârstă de 83 ani.

Președintele Băncii „Albina” din Sibiu, **Dr. Ilie Beu**, — „Domnul Președinte”, cum îl cunoștea mai toți Românii din provincia noastră — a trecut la odihna de veci, după o activitate de peste o jumătate de secol, depusă cu multă râvnă și devotament, pe ogorul vieții economice-financiare ardelenese.

În zilele grele economice, Banca „Albina” a pierdut un stâlp puternic, sfătuitor înțelept și îndrumător cu experiență bogată.

În ultimii cincizeci de ani, viața celui dintâi institut de credit românesc, a fost condusă de spiritul gospodăresc al președintelui său. Atât în problemele grele de politică economică și financiară din vremuri critice, cât și în diverse chestiuni de organizare internă, administrație, etc., „Domnul Președinte” spunea întotdeauna ultimul cu-

daritatea.”

Directivile urmate și exemplele date de cel mai vechiu institut bancar românesc, serveau ca far luminos aproape tuturor institutelor similare, membre în „Solidaritatea”.

„Domnul Președinte” a finit ca și după plecarea sa din mijlocul nostru, să ne lase sfaturi înțelepte și exemple sănătoase de urmat în viață. Acestea își găsesc expresie sugestivă în cuvântul: „sobrietate”.

Așa a trăit în viață, pe acest drum a condus Banca „Albina” și în general toată activitatea bancară din Transilvania, acelaș testament l-a lăsat și după trecerea la cele eterne.

Dorința defunctului Dr. Ilie Beu, lăsată în scris, a fost ca după plecarea sa din mijlocul nostru, să nu i se rostesească predici și discursuri la înmormântare, nici coroane de flori să nu-i împodobască sicriul și să se renunțe la ono-

riurile militare, ce i se cuveneau pentru decorațiile conferite în timpul vieții.

În fața acestei sobrietăți așa de perfecte și de înălțătoare, cei care l-am cunoscut, l-am admirat și i-am urmat întotdeauna sfaturile bune și folositoare, înclinăm fruntea și rostim creștineasca formulă tradițională; „Să-i fie țărâna ușoară și amintirea binecuvântată”!

REVISTA ECONOMICĂ.

Un țăran „colectant” de acțiuni pentru Banca „Albina”

Stan Banciu „bătrânul” 1810—1882

În vara anului 1871 când a fost lansat „programul”—apel pentru subscrierea de acțiuni la cea dintâi societate bancară a Transilvaniei românești, la „Albina” din Sibiu, inițiatorul Vișarion Roman și colaboratorii săi (7 membri ai unui comitet de fondare sub președinția lui Dr. Alexandru Mocioni) au înțeles din capul locului să facă toate pregătirile necesare, pentru a oferi acestei întreprinderi certitudinea unui succes deplin.

Nu s’au mulțumit deci numai cu publicarea textului prin cele mai de seamă ziare românești de atunci („Albina” și „Federațiunea” din Pesta, „Gazeta Transilvaniei” din Brașov, „Telegraful Român” din Sibiu), cum procedase la 1845 Constantin, fratele istoricului Nicolae Bălcescu, limitându-și acțiunea pentru înființarea unei instituții bancare românești la publicarea statutelor și a unui studiu lămuritor în *Curierul* lui Eliade Rădulescu din București și invitând pe toți bunii patrioți să poștească a se înscrie în listele, pe cari le ținea deschise... Cât timp le va fi ținut deschise, nu se știe. Se știe însă că proiectul lui Constantin Bălcescu a rămas fără nicio realizare practică, la fel cu numeroase alte proiecte similare de mai înainte și de mai târziu.

Proiectul făurit la Sibiu nu puteau nicidecum risca fondatorii să-l lase, pur și simplu, la voia întâmplării. Ei se temeau să nu se compromită o idee mult prea actuală, pentru a nu mai întârzia să păsească la realizarea ei prin organizarea creditului bancar românesc, de neapărată necesitate și de vădită importanță națională în lupta de concurență, care începuse a deveni tot mai înverșunată în domeniul vieții economice-financiare.

Pentru o cât mai stăruitoare și mai bine condusă propagandă, nu numai ziaristică ci și dela om la om, s’a ivit deci trebuința să facă în interesul cauzei apel și la sprijinul efectiv al unui număr de „92 colectanți” din toate regiunile transilvane și bănățene. Printre ei se găseau mulți advocați (17), protopopi, preoți, profesori, foști inspectori școlari, judecători, prim-pretori, pretori, notari și 10 comercianți, între cari este amintit și numele țăranului Stan Banciu din Săliște, județul Sibiului).

O fericită întâmplare face să poată fi cunoscute câteva notițe autobiografice izvorite din condeiul acestui țăran-cărturar, păstrate în paginile învechite ale unei copii din *Calendariul* tipărit la 1733 „prin osteneala dascălului Petcu Șoanul din Brașov”. Ele au fost publicate la 1944 în coloanele revistei „Transilvania” din Sibiu însoțite, de un instructiv studiu, scris de nepotul țăranului săliștean Stan Banciu, de fostul profesor al Liceului Andrei Șaguna din Brașov: Axente Banciu cu titlul „Disprețuiții ciobani valahi”, studiu reprodus și într’o broșură a parte (p. 15).

Din cuprinsul acestui studiu se constată, că Stan Banciu s’a născut în Săliște la anul 1811. După ce a terminat cursul școlii, care funcționase în această comună cu rezultate apreciabile încă de pe la sfârșitul veacului al XVI-lea sau dela începutul celui următor¹⁾, tâ-

¹⁾ Vezi Registrul colectanților de acțiuni la Institutul de credit „Albina” în Monografia publicată de Petra-Petrescu în Sibiu 1897 p. 104—106

²⁾ Cf I Lupaș *Istoria bisericăscă a Românilor ardeleni* Sibiu 1918 p. 160, cf și Idem, *Documente istorice transilvane* vol I. Cluj 1940, unde e reprodus în facsimilul textului unei scrisori chirilice dela 1628, care poate fi considerată ca un produs al școlii săliștene dela începutul veacului al XVII-lea.

nărul Stan Banciu în vârstă de 16 ani „a plecat la oi”, cum era obiceiul să urmeze până spre mijlocul veacului al XIX-lea cei mai mulți dintre absolvenții școalei săliștene. Dar în timpul celor 4—5 ani de învățătură în școala aceasta Stan Banciu îndrăgise așa de mult slova și cartea, încât nu s'a mai putut despărți de dragostea lor nici în cursul anilor de ciobănie. Cu atât mai puțin după întoarcerea sa acasă în satul natal, unde s'a simțit îndemnat să schimbe ciobănia cu negustoria, deschizându-și în casa părintească din Piața Mare a Săliștei o modestă prăvălie.

Stan Banciu „bătrânul” 1810—1882

Din însemnările scrise de el pe foile poementului *Calendariu* se știe că a cheltuit în Ianuarie 1837 „pe hârtie... 20 × (cruce) ... plivas (creion) 12 ×” și a mai cumpărat „cernelă de 15 × (cruce)”. Era deci un prețuitor al *uneltelor nelipsite* din casa și din mâna cărturarului de vocație sau de meserie.

Deosebit de concludente și de prețioase sunt însemnările acestui țaran-cărturar, cu privire la cariera lui ciobănească¹⁾. Ele sunt intitulate astfel: „Pentru ținerea minții de când m'am prins eu la oi, în ce an și în ce vreme și cum

am petrecut și cum m'am folosit”... Cuprinsul lor merită reprodus aci ca dovadă a interesului, pe care țaranul-cărturar din Săliște putea să-l aibă nu numai pentru chestiuni de ordin strict profesional-ciobănesc, ci și pentru oarecari *evenimente contemporane de ordin politic*, însemnând data venirii Muscalilor în Țara Românească la 1828 „de s'au bătut cu Turcii primăvara”, precum și data deschiderii *dietei transilvane* la Sibiu în 3 Aprilie 1837.

O reproducere parțială este deci justificată, în forma aceasta: „Că la anu 1827 în Noembrie 11 zile am plecat eu de acasă... și am mers în Holerca(?) de am iernat. Și o fost iarna foarte tare friguroasă și zăpada mare. Dară o fost biușug de bucate și de fân și vitele bune o eșit din iarnă. Și primăvara timpurie și bună.

„Și la anu 1828 o venit Muscalii în Țara Românească de s'au bătut cu Turcii primăvara. Și vara aceea am vărat într'un munte Molița și am fost strungariu și am căpătat 2 oi de sâmbrie și o fost vara ceea foarte săcetoasă și bucatele scumpe, cu 12 parale ocaua de mălaiu și nu se găsea. Și toată țara au fost mâncată de lăcuste. Și iarna au fost timpurie și am iernat iarna până la Crăciun în *raiaua Brăilii*. Și am trecut Dunărea pe ghiață și au dat ghiforu de le-am prăpădit în Valea Grecilor.

„Și la anu 1829 au fost primăvara timpurie și foarte bună și mănoasă și am primăvărat în lunca Călmățuiului la zăvoaie. Și în anul acela au murit vitele cele mari de n'au rămas. Și mai pe vară au început a muri și oamenii de ciomă și atâția au murit, cât puținei rămăsease pe unele locuri. Și bucatele atâta s'au făcut de multe, cât nu le mai lua pământu. Și în vara aceea am vărat în Vivoda și în Boarcășu, iară toamna au fost foarte ploioasă și iarna foarte timpurie și zăpadă multă și ghiață foarte rea și am iernat... la Satu Nou și am făcut cheltuială mare, 5 lei de oaie, unii și 9 lei. Și cărlanii i-am iernat în salce. Și au murit mai toți. Și primăvara au fost târzăe și vara am venit iară la Boarcășu.

„La anu 1830 am vărat în Boarcășu în 2 veri dupolaltă și ne-au fost bine. Eu am fost bațu cu Oașa lu Lupașu. Și toamna au fost câmpu uscat. Și toamna am tomnat pe Călmățui, când cu Mitițu Marcu. Și au ținut până la Bobotează tot bine și locu negru, am iernat bine. Și primăvara la anu 1831 am primăvărat la Căzânești pe lalomiță și primăvara a fost bună, numai au cam murit oile de iarbă pe la unii și am venit la munte în Otic... Și vara au fost bine de vite, dară la țară au fost moarte foarte

¹⁾ Ax. Banciu, *Disprețuiții ciobani valahi*. Sibiu 1947 p. 9

²⁾ Idem, *ibidem* p. 13—15.

mare, holeră între oameni. Și am plecat cioban cu Stăncicu și am iernat în Țara Turcească la Măsurata și ne-au fost oile vărsate... și primăvara la anu 1832 am venit la munte în Meza și au fost vara cu potoapele, zăpezi multe pe munte și iarna am trecut în Țara Turcească. Și m'am băgat la un Turc Sali pașa și am iernat bine. Și primăvara începu să miște harăpu să vie la Dunăre și n'au venit. Și primăvara la anu 1833 am trecut Dunărea cu Mutu. Și m'am ales de m'am dus la cumnatu și am venit în munte în Valea Sâmbetei și foarte rău o am dus, am păgubit mult și iernat în Țara Turcească cu Adam și cu Dan Ghib și au fost iarna foarte bună.

„Și primăvara la 1834 am rămas în Țara Turcească de am vărat acolo cu Nicolae Burlacu și ne-au fost foarte bine. Și au fost vara foarte săcetoasă, cât nu s'au pomenit acest rând de oameni, că au săcat crăcile Dunării unele de tot și s'au făcut foamete foarte mare că venise ocaua de mălaiu cu 60 parale cătră Moldova. Da în Valahia cu 24 până în 30 de parale ocaua și eu am venit toamna acasă și apoi m'am dus de am iernat la Câmpulung și au fost iarna foarte bună și m'am dus primăvara cu călugării Crețului în Țara Turcească și am primăvărat la anu 1835 la Sibla. Au fost primăvara bună și atunci mi-am vândut eu oile și am venit cu banii, de am umblat cu fratele Dumitru.

„Iarna la anu 1836 Ianuarie 16 zile m'am însurat. Și (în această iarnă) atâta degerase, cât nu s'au pomenit și iarna lungă, tăman dela Octombrie. Dela Viinerea mare vitele pe fân până la . . . . .

„La 3 Aprilie 1837 au venit Deta în Sibiu. Dumitru Bloțu jude . . . . . Iară vara la 1837 spre 1838 a fost atâta călbază, cât nu s'au pomenit într'aceste 2 țări, Ardeal și Valahia, bucatele nu s'au copt, cucuruzu și prunele și struguri răi, acri, vadra 36 (cruceri). La 24 Martie 1838 am petrecut pe prințu pe drumul cel mare de s'au dus din Sibiu, Dumitru Bloțu jude“.

Insemnarea despre însurătoare e prea lăconică, nu amintește nici numele miresei. Poate dintr'un sentiment de sfială, fiindcă luase în căsătorie pe văduva răposatului preot Emilian Moga¹⁾.

¹⁾ Idem, ibidem p. 7. În *Matricula Cununațiilor a comunei bisericesti ortodoxe-române din Săliște* tom III. p. 68 cununia lui Stan Banciu, e înregistrată la 26 (nu la 16) Ianuarie 1836, iar numele miresei e indicat așa: „Comana fata . . . . . rămasă de popa Emilian Moga; nuni au fost Oprea Mosora, iar preot cununător Danil Neamțu. Căsătoria aceasta a fost binecuvântată cu 4 copii, cum arată *Matricula Botezațiilor* tom. II. 1 Comana n. 8 VI. 1838; 2. Stan n. 1 III. 1840; 3. Oprea n. 6 VII. 1844 și 4. Ana n. 9 II. 1846.

Transiția dela ciobănie la negustorie nu era prea anevoioasă pentru un țaran de 26 de ani, care umblând cu ochii deschiși prin diferite regiuni ale pământului românesc, a putut găsi prilejuri numeroase, spre a-și îmbogăți experiențele și cunoștințele. Prăvălia lui, așezată chiar în Piața cea Mare a Săliștei, deci „în fruntea satului“ — cum se zice în graiu popular — avea toate șansele unui bun vad comercial. Rezultatele obținute în noua lui carieră, sporind an de an, au contribuit să-i asigure buna faimă și autoritatea în deobște prețuită de către toți consătenii săi.

Numai așa se poate explica faptul, că fondatorii „Albinei“ nu s'au gândit să încredințeze rolul de „colectant“ al subscripțiilor de acțiuni nici directorului școlar *Mihailă Stoica*, nici vreunuia dintre numeroșii preoți și învățători dela vestita „școală normală capitală“ — cum i se zicea pe atunci — a Săliștei, ci au preferat să trimită „Domnului reprezentante Stanu Banciu“ lista cu numărul 458, rugându-l ca și pe ceilalți „colectanți“ să facă tot ce-i va sta în putință spre a o acoperi cu un număr cât mai impunător de „subscribenți“.

Luminatul țaran-cărturar Stan Banciu a meritat deplin încrederea anticipată, trimițând la 20 Decembrie 1871 lista aceasta „reveduită și coresă“, întărită cu propria sa iscălitură Stan Banciu m. p. Ea este încărcată cu numele următorilor „subscribenți“:

1. *Mihailă Stoica*, directorul Școlii normale cu . . . . 3 bucăți acțiuni
2. *Stanu Banciu*, neguțatoriu cu 2 „ „
3. *Ioaneșiu Peligradu*, neguțatoriu și proprietariu cu . . 2 „ „
4. *Alessandru Șteflea*, econom de oi și proprietariu cu . . 2 „ „
5. *Nicolau Nartea*, neguțatoriu și proprietariu cu . . . . 1 „ „
6. *Dumitru Resoiu* neguțatoriu și proprietariu cu . . . . 2 „ „
7. *Stanu Herția*, econom de oi și proprietariu cu . . . . 1 „ „
8. *Dumitru Popa*, proprietariu cu 2 „ „
9. *Demetriu Văsiu Popa*, econom de oi și proprietariu cu 2 „ „
10. *Stanu Vulcu*, econom de oi și proprietariu cu . . . . 3 „ „
11. *Elia Beju*, proprietariu cu . 5 „ „

deci total 25 acțiuni

Comparând acest rezultat al țaranului săliștean cu cel trimis de „Domnul reprezentante

*Ioane Pădure*¹⁾ din Braşov — care n'a reuşit să prezinte decât 3 comercianţi braşoveni cu câte o singură acţie (Ştefan Chicomban, Ioan Persoiu şi Ioan A. Navrea) mai alăturându-se lor *Nicolae Soiu*, paroh în Turcheşiu, cu 1 acţie precum şi *Petru Berbecu*, econom din Săcele, iarăşi cu o singură acţie — este prea evidentă superioritatea numerică a celui dintâi faţă de al doilea.

Această superioritate a ţăranului din Sălişte apare în chip şi mai strălucit din asemănarea cu alte liste de „subscribenţi“, recrutaţi din localităţi de aproximativ aceiaşi faimă şi importanţă, de care se învrednicise din vechi timpuri comuna rurală, considerată într'un act din veacul al XVIII-lea ca un oraş²⁾

Iată d. e. lista „subscribenţilor“, care fusese încredinţată „Domnului reprezentante Ioane Droc“ în Răşinari, neavând înregistraţi decât următorii 3 acţionari cu 8 acţiuni:

1. *Iacob Ciuceanu*, proprietariu cu 2 acţiuni
2. *Ioane Droc*, catechetu cu . . . 5 „
3. *Vasile Droc*, proprietariu cu . . . 1 „

Este în adevăr surprinzător acest *minim* număr de acţionari tocmai din comuna bogată, unde activase câţiva ani Visarion Roman, şi ca învăţător şi în calitate de notar comunal, dezvoltând o activitate atât de multilaterală şi plină de iniţiative fecunde. El a fost în stare să dovedească Răşinărenilor că nu-i lipseşte spiritul şi talentul de organizare, putând să-i grupeze la 1868 într'o tovărăşie (cooperativă), cu rezultate financiare destul de bune. El îşi avea acolo, prin soţia sa Marina, tiica lui Bucur şi Stana Băncilă³⁾, cele mai trainice

¹ *I. Pădure* era dintre comercianţii fruntaşi ai Braşovului, cum arată şi împrejurarea că nu numai a participat la manifestaţia de înfrăţire româno-maghiară, organizată la 22 Aprilie 1871 în cetatea de sub Tâmpa, ci la banchetul dat cu acea ocazie a şi toastat, alături de 2 fruntaşi ca *Diamandi Manole* şi *Ioan Lengher*, exprimându-şi satisfacţia pentru acest început de colaborare politică. Cf. V. Netea, *Noi contribuţii la cunoaşterea vieţii şi activităţii lui Visarion Roman*. Sibiu 1942 p. 68. Cu vădită amărăciune scria la 10 XI 1871 Visarion Roman lui Ioan Micu Moldovan, că Braşovul „prima cetate comercială a Transilvaniei“ nu a semnat decât 3 acţii „cu totul trei, recte 1, căci ceilalţi doi sunt din Turcheş“ adăugând însă în chip de mângâiere că sunt „alte ţinuturi destule, cari au dat dovezi frumoase de zel şi patriotism“. Lui I. Pădure îi răspunsese V. R. că, dacă nu are şanse de a distribui până la 30 XI. „în Braşov cel puţin 100 acţiuni“, să retrimită tipăriturile, spre a putea fi folosite în alt loc. Până la 30 XI 1871 numărul acţiunilor subscrise atinsese cifra de 2750. Sumele necesare pentru a completa acest număr până la 3000 de acţiuni promisese să le răspundă membri familiei Mocioni din Banat. Dar — ţinea V. R. să sublinieze — „puţin va mai rămânea de subscris. Destul că am trecut peste stadiul cel mai greu al întreprinderii. Străinii ne admiră mult că am putut reuşi într'un timp aşa de scurt. (Cf. *Revista Economică* din 1945 p. 139).

² I. Lupaş, *Studii istorice*, vol. V. Sibiu-Cluj 1945—1946. p. 160, n. 26 şi 27.

³ Cf. I. Lupaş, *Contribuţiuni documentare la biografia lui Visarion Roman. Relaţiunile lui familiare în Revista Economică* din Sibiu 1946 Nr. 34—36 p. 134—138.

legături familiare. Cum a fost deci posibil, să prezinte „Domnul reprezentante“ din Răşinari un rezultat la fel de neînsemnat ca şi cel obţinut de comerciantul braşovean Ioane Pădure?

Puţinţel mai bun decât rezultatul obţinut de cei doi colectanţi menţionaţi aci (I. Droc şi I. Pădure) era cel înregistrat de „Domnul reprezentante Ioane Meşianu din Zărnesci“ (Episcopul de mai târziu al Aradului şi, la sfârşitul zilelor sale, Mitropolitul Transilvaniei). În lista încredinţată lui se găsesc 3 *iscălituri*, ca şi în a lui Ioane Droc din Răşinari, dar nu cu 8, ci cu 10 *bucăţi de acţiuni* şi anume:

1. Nicolau Penciu, asesor judecătoresc cu , ... 2 acţiuni
2. Ioan Raţiu, subprefect cu . . . 3 „
3. Ioan Meşianu, protopop . . . . 5 „

Dacă protopopul din Zărnesci, cu în deobşte aprecia la valoarea sa pe un om deosebit, ar fi dat acestei chestiuni atenţia cuvenită, cum i-o dăduse ţăranu-*Stan Banciu* din Sălişte, ar fi izbutit să prezinte din toate satele de sub jurisdicţia sa bisericească o listă nu cu 3, ci măcar cu 300 de acţionari, fără să fi fost necesar să ostenească prea mult cutreerând satele şi stând de vorbă cu ţăranii. Era de ajuns să facă apel la preoţi, la învăţători şi la notarii comunali, cari nu ar fi lipsit a-i sta în ajutor îndemnând ţăranii mai înstăriţi să subscrie câte 1—2 acţiuni, cum au subscris neguţătorii şi oierii sălişteni.

Rezultă deci din aceste comparaţiuni sumare, că *ţăranul Stan Banciu* nu a întârziat a-şi împlini rolul de „colectant“ al „subscribenţilor“ de acţiuni „Albina“ în chip conştiincios şi cu ispravă satisfăcătoare.

După această însemnată ispravă dela sfârşitul anului 1871 *Stan Banciu* din Sălişte a mai vieţuit 11 ani şi câteva luni până la vârsta de 72 de ani, când a murit de „moarte bună“, cum arată *Matricula morţilor*, unde se poate ceti înregistrarea că „*văduvu Stanu Banciu bătrân*“ a încetat din viaţă la 14 Mai 1882¹⁾.

Interesul manifestat de *ţăranul acesta* faţă de cel dintâi aşezământ bancar al Românilor din Transilvania, e o dovadă că *Banca „Albina“* a fost şi continuă să fie o instituţie financiară cu vechi temeuri în conştiinţa populară, având cele mai adânci şi mai autentice rădăcini autohtone.

I. L.

¹ Se născuse deci la 1810, nu la 1811, cum indicase în notiţele sale autobiografice.

Rentabilitatea în economia dirijată

Conceptul de rentabilitate în întreprinderile de producție se consideră de susținătorii economiei libere, ca fiind perimat epocii noastre de dirijare economică. Simpla explicație a acestora este remunerarea insuficientă a capitalului în activitățile economice dirijate, întreprinderile neputând exista fără capital, iar capitalul activând numai acolo unde i se asigură rentabilitatea.

Politica de dirijare înlocuiește rentabilitatea naturală sau lipsa de rentabilitate cu o anumită remunerare care s'ar putea numi „rentabilitate socială”, în măsura în care această politică recunoaște capitalului existența sa pentru o funcțiune economică socială.

În economia liberă, rentabilitatea economică era aceea care interesa pe capitalistul întreprinzător. În economia dirijată rentabilitatea socială este urmărită de Stat.

Rentabilitatea financiară fiind raportul între capitalul propriu de producție și beneficiul net rezultat pe urma activității acestuia, s'a considerat individualistă întru cât privește exclusiv remunerarea capitalului propriu, care are o aplicație limitată micilor întreprinderi cari activează numai cu o astfel de forță financiară.

Majoritatea întreprinderilor și în special cele mai mari mobilizează pentru producție atât capitalul propriu, cât și mijloacele străine de conlucrare, așa, încât rentabilitatea lor se calculează în raport de totalitatea acestor mijloace generale de lucru și beneficiul net realizat. Această rentabilitate economică ne interesează când avem în studiu activitatea întreprinderilor de producție.

Rentabilitatea socială se urmărește de Stat prin fixarea în prealabil a unui beneficiu pentru fiecare ramură de activitate economică ce dirijează. Această rentabilitate nu corespunde celei economice scontată de capitaliști, dar politica de dirijare prin anumite corective concretizate de cele mai multe ori prin credite, avantaje vamale, fiscale, sau furnituri către Stat, încearcă menținerea ei la un nivel capabil să asigure conservarea capitalurilor, necesare producției constante sau chiar sporite ce obiectivează.

Rentabilitatea financiară, economică sau socială este prin urmare în funcție de beneficiul net ce-l aduce activitatea unui capital. La

rândul său acest beneficiu depinde de prețul de vânzare al mărfurilor, care în economia liberă este hotărît mai ales de legea cererii și ofertei, spre deosebire prețul de vânzare oficial ce se practică în economia dirijată. Dacă în economia liberă diferența între prețul de vânzare liberă și cel de cost real redă de fapt beneficiul net ce poate fi utilizat la calculul rentabilității, în economia dirijată diferența între prețul oficial de vânzare și prețul real de cost sau chiar prețul de cost fictiv, nu reprezintă beneficiul net real cu care să se poată constata rentabilitatea de fapt. De aceea rentabilitatea socială este relativă, față de cea economică precisă.

S'a spus de repetate ori că atragerea capitalurilor în întreprinderi este determinată hotărîtor de rentabilitatea ce li se oferă. Totuși privită această chestiune prin misiunea socială a întreprinderilor economice, rentabilitatea nu mai apare ca o condițiune sine qua non pentru a legitima sau contesta existența unei întreprinderi. Pornind dela această premiză Statul economiei dirijate concludă susținerea întreprinderilor nerentabile economicește, dar utile prin misiunea lor de aprovizionare a națiunii. Ar părea paradoxal ca o întreprindere de producție care produce bunuri necesare națiunii să fie nerentabilă, totuși prin politica de dirijare a prețurilor se stornează nerentabilitatea economică prin rentabilitatea socială. De altfel și din punct de vedere financiar rentabilitatea socială se definește în măsura în care Statul se cointereesează în activități de producție ale națiunii. Etatismul întreprinderilor imprimă necesitatea rentabilității lor sociale.

Rentabilitatea socială nu trebuie privită prin prisma egoist individualistă a întreprinzătorilor din epoca trecută, ea trebuie să fie pentru aceste vremuri de așezare socială, un îndemn de regăsire a tuturor capitaliștilor pe linia intereselor naționale.

Ridicarea standardului de viață a întregului popor și consolidarea economică a țării se poate înfăptui numai printr'o sinceră și efectivă conlucrare a capitalurilor, pentru obținerea aceluși beneficiu național, capabil să rîsturneze fiecăruia partea socială a unei asemenea rentabilități.

Dela „Solidaritatea“.**Recalcularea conturilor**

1. Dobânzi nerealizate la creanțe dubioase.
2. Diferențe de curs nerealizate la portofoliul de titluri.

Ministerul Industriei și Comerțului, Direcțiunea Mișcării Capitalurilor și a Creditului Privat, cu adresa sa Nr. 49.286 din 15 Octombrie 1947, ne răspunde următoarele:

„În urma examinării cererii Dvs. înregistrată la Nr. 85.120/1947, de către Comisiunea pentru aplicarea Legii pentru recalcularea patrimoniului societăților pe acțiuni, Vă aducem la cunoștință următoarele:

1. Dobânzile nerealizate la creanțe dubioase se vor recalcula 1 la 20.000.—
2. Diferențele de curs nerealizate la portofoliul de titluri se recalculează astfel: Se stornează diferențele de curs nerealizate, la conturile de valori din care au provenit, iar la bilanțul din 31 Decembrie 1947, portofoliul de titluri se va rezolva conform dispozițiilor legii 303/1947“.

Impozitul pe proprietățile clădite

În Monitorul Oficial Nr. 248 din 27 Octombrie 1947; s'a publicat Jurnalul Consiliului de Miniștri, privitor la modificarea legii pentru așezarea contribuțiilor directe asupra veniturilor.

Între alte dispozițiuni Jurnalul amintit se ocupă și cu impozitul pe veniturile proprietăților clădite, prevăzute de art. 13 din Legea Contribuțiilor Directe.

În cele ce urmează expunem dispozițiunile referitoare.

Impozitul pe veniturile proprietăților clădite prevăzute de art. 13 din L. C. D. asupra veniturilor convenite pentru timpul până la 15 August 1947, și neachitat până la această dată, se recalculează în Lei stabilizați, raportul de recalculare fiind de 3.000.— lei vechi pentru 1 leu stabilizat. Partea de impozit respectivă achitată până la această dată, se consideră lichidată.

Privitor la același impozit convenit pentru timpul dela 15 August 1947, până la 31 Martie 1948 Jurnalul Consiliului de Miniștri dispune următoarele:

În vederea așezării atât a impozitului special, prevăzut de Jurnalul Consiliului de Miniștri Nr. 1270, publicat în Mon. Of. Nr. 225

din 30 Septembrie 1947 și republicat în Mon. Of. Nr. 228 din 3 Octombrie 1947, cât și a impozitului prevăzut de art. 13 din L. C. D. toți proprietarii vor depune la Oficiile fiscale declarațiunile de impunere până la data de 30 Noembrie 1947, completate cu toate datele cerute prin instrucțiunile Ministerului Finanțelor (aceste instrucțiuni până în prezent nu sunt cunoscute, însă de sigur se vor da publicității).

Așezarea impozitului va avea loc după următoarele norme:

a) *Pentru proprietățile clădite închiriate:* Impozitul se va așeza, în toate cazurile unde chiriașii datorează impozitul special, în funcție de diferența de chirie pe care chiriașii sunt obligați a o plăti proprietarului după ce a reținut impozitul special, prevăzut de Jurnalul Consiliului de Miniștri Nr. 1270 mai sus menționat;

În cazurile în care chiriașii nu datorează impozit special, impozitul se va așeza în funcție de întreaga chirie datorată de chiriași proprietarului;

b) *Pentru proprietățile clădite locuite sau folosite de proprietar.*

Valorile locative și impozitul se va recalcula în Lei stabilizați, din oficiu, potrivit raportului de recalculare 75 lei vechi pentru un Leu stabilizat;

c) *Pentru terenurile virane.*

Valorile locative și impozitul se vor recalcula din oficiu în Lei stabilizați, potrivit raportului de recalculare 25 lei vechi pentru un Leu stabilizat.

Plata impozitului.

Odată cu reținerea și vărsarea impozitului special chiriașii vor reține o cotă de 27%, din chiria ce urmează să o plătească efectiv proprietarului, care cotă o varsă în contul proprietarului, oficiilor de percepere de care depind imobilele respective, cu titlu de impozit pe veniturile proprietăților clădite. Această cotă o vor reține și vărsa-o și chiriașii care nu datorează impozitul special.

Atunci când chiria urmează a fi stabilită de comisia de arbitrii, chiriașii sunt obligați să verse fiscului până la stabilirea chiriei, cota de 27%, calculată asupra chiriei existente la 14 August 1947, transformată în Lei stabilizați, potrivit raportului 75 lei vechi pentru un Leu stabilizat, din care în prealabil se detrage impozitul special în cazul că acesta se datorează.

Chiriașii care au plătit înainte de 15 August 1947, chiria convenită pentru timpul următor datei de 15 August 1947, sunt obligați să suporte și să plătească, pe timpul plății anticipate a chiriei, impozitul pe veniturile proprietăților clădite, prevăzut de art. 13, calculat în funcție de chiria care s'ar fi datorat pe timpul după 15 August 1947, dacă n'ar fi fost plătită înainte de această dată.

Principial atât impozitul special, cât și impozitul pe proprietățile clădite trebuie plătit deodată și la data când este scadentă chiria. Cum de prezent plata chiriilor este amânată până la data de 26 Noembrie 1947, și impozitele sunt scadente pe aceeași dată, cu excepția următoarelor două cazuri:

- a) Când chiria a fost plătită în Lei vechi, anterior datei de 11 August 1947;
- b) Când chiria urmează a fi stabilită de Comisia de Arbitrii;

În ambele aceste cazuri impozitele atât cel special, cât și cel prevăzut de art. 13 din L. C. D. sunt a se vărsa fiscului până la data de 15 Noembrie 1947, ținând seamă de normele mai sus arătate.

Mai adăugăm că proprietarii sunt solidari cu chiriașii atât pentru plata impozitului special, cât și pentru plata impozitului pe veniturile din proprietățile clădite, însă așezarea impozitelor se face pe numele proprietarilor. Prin urmare chiriașii sau proprietarii vor fi urmăriți în caz de neplată la termen, pentru impozitul nevărsat majorat cu 25%.

Reproducem COMUNICAREA Consiliului Superior Bancar, spre atenție conformare de către băncile noastre.

I.

Se pune în vedere instituțiilor de credit care funcționează sub regimul legii pentru organizarea și reglementarea comerțului de bancă, că situațiile sumare pe care sunt obligate să le trimită Băncii Naționale a României (Serviciul de Studii, Str. Lipsani 16, et. III) conform prevederilor art. 30, alin. 6 din legea de mai sus, urmează să se întocmească, în mod provizoriu, astfel:

I. Începând cu situația pe 30 Septembrie a. c. și până la încheierea bilanțului, situațiile sumare se vor întocmi prin recalcularea în Lei stabilizați a posturilor, respectându-se întocmai normele prevăzute de legea Nr. 303 pentru recalcularea patrimoniului societăților pe acțiuni, publicată în Monitorul Oficial Nr. 196 din 27 VIII. a. c.

II. Se va face excepție dela prevederile legii Nr. 303 pentru:

1. — acțiunile cotate la bursă, care se vor recalcula la raportul 1/20.000, luându-se în considerație sumele cu care ele au figurat în scripte la data de 14. VIII. 1947. Acțiunile necotate vor fi socotite pe baza coeficienților aplicați la costul lor.

2. — pentru participațiuni se va proceda în același mod. Diferențele ce vor rezulta din calcule se vor contabiliza la contul „Diferențe rezultate din recalcularea patrimoniului“, cont ce se va adăuga de către bănci în formularul de situație.

3. — în ce privește titlurile în gaj sau primite în depozit liber și înregistrate la conturi de ordine ele se vor recalcula la raportul de 1/20.000.

4. — mărfurile în gaj sau în depozit liber, se vor socoti la prețurile oficiale apărute sau ce vor apare în Monitorul Oficial.

5. — mărfurile aflate în economate și care fac parte din activ, se vor socoti de asemeni la prețurile oficiale, iar diferența se va înregistra tot la contul „Diferențe rezultate din recalcularea patrimoniului“.

6. — Sumele primite dela clienți în cont blocat vor figura în situația conturilor de ordine, în activ, la sfârșit sub denumirea de „B. N. R. Lei vechi blocați“, iar în pasiv „Deponenți de Lei vechi blocați“.

Pentru a se putea folosi la întocmirea acestor situații vechile imprimate ce se trimit Băncii Naționale a României la fiecare sfârșit de lună, posturile de Lei liberi vor fi trecute atât în activ, cât și în pasiv în primele două coloane și în acelea din cuprinsul situației, iar în ultima coloană din activ cât și în pasiv vor fi trecute sumele blocate.

Concentrându-se totalurile din coloanele de Lei liberi și de Lei blocați, se va obține totalul general, care trebuie trecut la mijloc sub aceste două totaluri. Totalul gen. din debit va fi egal cu cel din credit. Situațiile se vor întocmi tot în mii de lei.

Băncile vor înainta Băncii Naționale a României fără întârziere situațiile lunare pe 30 Sept. întocmite conform instrucțiunilor de mai sus: pentru luna August, urmând a trimite numai o situație în Lei vechi pe data de 14 August.

II.

Se atrage de asemenea atențiunea instituțiilor de credit agreeate să elibereze scrisori de garanție furnizorilor Statului, care trimit C. S. B. situațiile sumare lunare în dublu exemplar spre a fi vizate și înaintate Min. de Finanțe, că urmează să întocmească aceste situații, conf. normelor de mai sus.

„Solidaritatea“.